

LUNDS UNIVERSITET

Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE

HT 2013

Läroutbildning i musik

Ninni Molin

Lisa Petersson

”De flesta vill ju sjunga Loreengenren”

*Klassiskt utbildade sångpedagogers tankar om att undervisa i andra
genrer än den egna på kulturskola och estetiskt program*

Handledare: Sven Kristersson

Abstract

Title: “Most pupils want to sing the Loreen genre.” Classically educated singing teachers’ thoughts on teaching different genres at music schools and art programs.

The purpose of this study is to examine how classically educated singing teachers state that they work with teenagers in musical genres in which they lack formal education. The study has been implemented through qualitative interviews with six singing teachers who teach at music schools and at art programs at high school level.

The results show that the teachers do not have the opinion that classification of genres should be prioritized in early ages. When working with teenage voices, the majority favor to teach, what they call, a “healthy” way of singing, rather than to divide singing into different genres. The study indicates that the teachers do not regard their own classical education as a limiting factor when teaching other musical genres at music schools or art programs.

Keywords: *genre, singing, singing teaching, music school, classical singing*

Sammanfattning

Titel: ”De flesta vill ju sjunga Loreengenren”. Klassiskt utbildade sångpedagogers tankar om undervisning i olika genrer på kulturskola och estetiskt program.

Syftet med denna studie är att undersöka hur klassiskt utbildade sångpedagoger säger att de arbetar med tonåringar i genrer inom vilka pedagogerna saknar formell utbildning. Studien har genomförts genom kvalitativa intervjuer, där vi har intervjuat sex sångpedagoger som arbetar inom kulturskola eller estetiskt program.

Resultaten visar att pedagogerna anser att fokus inte bör ligga på att genreanpassa undervisningen alltför tidigt i elevernas utveckling. Många av dem förespråkar att lära ut vad de anser vara ett sunt och hälsosamt sångsätt, och ser ingen anledning att dela in sång alltför strikt i olika genrer när de arbetar med tonårsröster.

Studien tyder på att pedagogerna inte anser att deras egna klassiska utbildning är en begränsande faktor när de undervisar i andra genrer på kulturskolor eller estetiska program.

Nyckelord: *genre, sång, sångundervisning, kulturskola, klassisk sång*

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	4
1. Inledning	6
1.1 Presentation av Ninni Molin	6
1.2 Presentation av Lisa Petersson	6
1.3 Bakgrund	7
1.3.1 Genre.....	8
1.4 Disposition	8
2. Syfte och frågeställning	9
3. Litteraturoversikt	10
3.1 Förklaring av termer och begrepp	10
3.1.1 Stöd.....	10
3.1.2 Bel canto.....	10
3.2 Vetenskaplig och pedagogisk litteratur	11
3.2.1 Zangger Borch.....	11
3.2.2 Brown.....	12
3.2.3 Sadolin.....	12
3.2.4 Hemsley.....	13
3.3 Examensarbeten	14
3.3.1 Janfalk.....	14
3.3.2 Lesvoix.....	15
3.3.3 Hagström	15
4. Metod	16
4.1 Förfarande	17
4.2 Transkribering	18
4.3 Etiska överväganden	18
4.4 Presentation av informanterna	18
5. Resultat	20
5.1 Vilken genre undervisar du i?	20
5.2 Vilket är ditt huvudfokus som sångpedagog?	21
5.3 Anpassar du ditt sätt att undervisa beroende på genre?	22
5.4 Har du känt behov av fortbildning?	23

5.5 Vad upplever du för fördelar/nackdelar med att vara klassiskt utbildad?	23
5.6 Användning av pianot	24
6. Diskussion	25
6.1. Begreppet genre.....	25
6.2 Den klassiska pedagogens syn på genre och teknik.....	25
6.3 Stödfunktionen.....	27
6.4 Svårigheter i undervisningen.....	27
6.5 Fortbildning	28
6.6 Pianot i undervisningen	29
6.7 Pedagogiska tankar	30
6.8 Faktorer som påverkar repertoarval	30
6.9 Diskussionssammanfattning	31
6.9.1 Vidare forskning	32
7. Referenser	34
8. Bilaga.....	36
8.1 Intervjufrågor	36

1. Inledning

När vi skulle välja ämne till examensarbetet visade det sig att vi båda, Ninni Molin och Lisa Petersson, var intresserade av att fördjupa oss i hur klassiskt utbildade sångpedagoger arbetar med ungdomsröster. Av den anledningen valde vi att skriva den här uppsatsen tillsammans. Under vår utbildning till sångpedagoger i klassisk sång på Musikhögskolan i Malmö har vi haft praktik på olika skolor samt har även samlat på oss erfarenheter från diverse undervisningssituationer. Vi har även funderat på hur klassiska sångpedagoger hanterar att många elever vill sjunga andra genrer än den klassiska idag. Vi ställer oss frågan hur vi själva kommer hantera våra framtida elever, som med stor sannolikhet kommer att vilja sjunga andra genrer än den klassiska. Hur ska vi hjälpa dessa elever i deras utveckling med vår bas i den klassiska musiktraditionen?

Vi vill därför undersöka hur sångpedagoger, som har samma utbildning som vi, säger att de hanterar en sådan undervisningssituation. Detta är något som vi är övertygade om att vi kommer ha nytta av i vår framtida roll som sångpedagoger och därför framstår detta som ett relevant och intressant ämne att undersöka.

1.1 Presentation av Ninni Molin

Min ingång till både musiken och pedagogiken kommer ur den klassiska sången, och framför allt operan. Jag studerar nu på IE-programmet på Musikhögskolan i Malmö med klassisk sång som huvudinstrument. Jag har inte själv studerat något annat sångsätt än det klassiska. Till största del tycker jag att det har varit bra, eftersom det är där min passion ligger. Det har dock resulterat i att sedan jag börjat undervisa i sång har känt ett starkt intresse av att få veta mer om sång i andra genrer. Är det en vanlig företeelse att klassiskt utbildade sångpedagoger har sysslat väldigt lite med andra genrer, och hur har de i så fall arbetat med det problemet? Eller är det så att de inte uppfattar detta som ett problem överhuvudtaget?

1.2 Presentation av Lisa Petersson

Under utbildningen på Musikhögskolan i Malmö har jag känt det som ett privilegium att få möjligheten att djupdyka i en sånggenre och det har varit mitt egna val att göra detta.

Min egen sångutveckling har varit helt fokuserad på klassisk musik eftersom jag går IE klassisk sång. Däremot har jag upplevt att det funnits undervisning som har haft avsikten att ge oss kunskap i andra genrer. Min erfarenhet från praktik och andra arbetsplatser är att det skulle kunna vara en fördel att besitta kunskap i fler genrer än den klassiska, något jag även hört från andra lärare och handledare på skolor som jag varit runt på. Detta har fått mig att reflektera och jag inser att jag känner mig tryggare i min klassiska skolning, och jag undrar om denna uppfattning är vanlig bland andra klassiskt utbildade sångpedagoger. Examensarbetet framstod som ett bra tillfälle att undersöka detta vidare och få ta del av andra pedagogers erfarenheter.

1.3 Bakgrund

Det finns många olika åsikter om vad som skiljer olika sångstilar åt, och hur stora skillnaderna är. Dock går det tydligt att höra om en sång sjungs med en pop- eller rockröst eller med en klassisk röst. Naturligtvis går det att sjunga all musik på olika sätt, men det finns traditioner inom olika genrer i hur musiken ”ska” utföras. Att det finns olika klangmässiga ideal inom olika genrer är nog de flesta överens om. Hur stora skillnader som finns när det gäller stödarbete och kroppsaktivitet är inte lika uttalat.

Klangliga skillnader som till exempel dominerande användning av huvudklang i klassisk sång anser vi vara tydliga. Vi upplever dock den största skillnaden i klassisk sång jämfört med pop- och rocksång vara var man lägger sitt huvudfokus. I klassisk sång läggs stor vikt vid sångteknik såsom stöd, andning och hållning, medan i pop- och rocksång förespråkas känsla och tajming. Vi vill poängtera att inom klassisk sång arbetar man givetvis även med känsla och tajming, och inom pop- och rocksång med sångteknik.

I den här uppsatsen har vi valt att använda oss av begreppen ”bröströst” och ”huvudklang” när vi talar om de två klangtyper som sångare oftast använder, beroende på att det är dessa termer våra informanter använder. Vi går i detta sammanhang inte närmare in på de olika uppfattningar och terminologier som finns gällande röstens olika register, som "modalregister", "mellanregister" etc.

1.3.1 Genre

Enligt nationalencyklopedin är genre en ”typ av konstnärlig framställning med vissa gemensamma stildrag eller innehållsliga faktorer” (NE 2013). Sohlmans musiklexikon (1976, s. 95) har en något mera utarbetad definition:

“I musikaliska sammanhang åsyftas med genre sålunda vanligen olika typer av musik indelade efter kriterier som besättning, formell uppläggnings, tillkomsttid, funktion, intention, stil etc.”

Lars Lilliestam talar i sin bok *Musikliv. Vad människor gör med musik- och musik med människor* om vad musikaliska genrer är och vad det visar oss. Förutom de musikaliska tonerna menar han att det även innefattar ”textinnehåll, beteenden, utseenden och visuella koder som förekommer i samband med musiken” (Lilliestam, 2006, s 62).

Med benämningen genre menar vi de övergripande stilar som finns inom sång, exempelvis klassiskt, jazz, pop, rock, visa etc. Genre kan även definieras som det vi kallar subgenre som då avser en mer specifikt avgränsad musikform inom en övergripande genre, till exempel inom klassisk musik där vi talar om barock och romantik. I den här uppsatsen har vi emellertid valt att tala om genrer på ett mer övergripande sätt. Det är alltså inte subgenrer vi talar om.

1.4 Disposition

Uppsatsen fortsätter med vårt syfte och vilken frågeställning som ligger till grund för arbetet. Detta följs av en sammanfattning av vetenskapliga studier, läroböcker och annan reflektion som gjorts på samma område. Efter det följer ett kapitel där vi beskriver metoden vi valt och hur vi gått tillväga. Därefter redovisar vi de resultaten vi kommit fram till och slutligen för vi en diskussion om resultaten.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att få större kunskap om hur klassiskt utbildade sångpedagoger säger att de undervisar tonåringar inom genrer som dessa pedagoger saknar formell utbildning för. Vi vill även ta reda på vilka kunskaper som härrör från deras klassiska sångpedagogutbildning som de menar är relevanta för andra genrer än den klassiska. Anser sångpedagogerna att det går att undervisa på samma sätt oavsett sånggenre, eller ser de olika genrer som helt åtskilda i pedagogiska avseenden? Anser de att deras klassiska sångpedagogutbildning har gett dem tillräcklig förberedelse för arbetslivet? Syftet kan sammanfattas i följande frågeställning:

Vad säger klassiskt utbildade sångpedagoger om hur de undervisar ungdomar inom genrer för vilka pedagogerna saknar formell utbildning?

3. Litteraturöversikt

När vi påbörjade på vårt arbete fann vi att det var svårt att hitta vetenskaplig forskning inom just detta område. Vi hittade dock flera examensarbeten som var relevanta för vår studie, liksom många handböcker av sångpedagoger och sångare. Vi kommer därför redogöra för den litteratur och de examensarbeten som vi har använt oss av i vår studie.

3.1 Förklaring av termer och begrepp

För att lättare kunna förstå och kunna följa med i studien följer här en kort förklaring av uttryck och begrepp som kommer användas i uppsatsen.

3.1.1 Stöd

”Stöd” är ett begrepp som är flitigt använt av sångare och sångpedagoger. Det är en term som kan ha olika betydelse för olika pedagoger. Nedan följer tre olika förklaringar.

Nationalencyklopedin förklarar begreppet stöd på följande vis ”term inom andningstekniken för sångare och blåsare: den muskelkontroll i mellangärde och mage som reglerar luftströmningen vid tonbildning” (NE 2013).

Universitetslektorn i fonetik Per Lindblad (2009) menar att stöd handlar om hur kroppen arbetar när vi sjunger. Lindblad beskriver det som att hålla kvar den muskelaktivitet som sker automatiskt i kroppen vid inandning även vid utandning.

Den norska sångpedagogen Nanna-Kristin Arder (1996) menar att det är ett samarbete mellan de muskler som bestämmer utandningsluftens tryck samt kraften som stämbanden har under fonation, och samverkan med kroppens hållning och balans. Arder anser att det handlar om att kunna kontrollera musklernas arbete i mellangärdet och magen.

3.1.2 Bel canto

Nedan följer två förslag på hur begreppet bel canto kan förklaras.

”Vacker sång”(it.), beteckning som växte fram först under 1800- talet på särsk. it. sångkonst, med betonande av vacker, egaliserad tonbildning förenad med briljant teknik mera än av dramatiskt uttryck och intensitet.” (Sohlmans 1975, s. 386)

Enligt Oxford Reference online kan man definiera bel canto på följande vis:

The arias in Italian operas of the late 18th and early 19th centuries (notably those by Bellini) were similarly lyrical and fluid, unlike those of later in the century (e.g. in the works of Verdi), which exploited the dramatic force of the voice. In **bel canto** singing the emphasis was on evenness of tone and also on the singer's skill in executing highly ornate and florid passages with ease (Oxford reference.com , 2013).

3.2 Vetenskaplig och pedagogisk litteratur

Nedan följer en sammanfattning av litteratur som blivit utgiven av sångpedagoger, som vi har funnit relevant till vår studie.

3.2.1 Zangger Borch

Daniel Zangger Borch (2012) är doktor i populärmusiksång och har genomfört vetenskaplig forskning inom pop-, rock- och soulrösten. Han har coachat många artister som rör sig inom popgenren och har själv en gedigen karriär som sångare och artist. Han har i sin bok *Stora sångguiden - vägen till din ultimata sångröst* beskrivit hur och vad man som sångare bör tänka på som sångare inom pop-, rock-, och soulgenren. Den vänder sig till både till sångare och pedagoger och är, som titeln antyder, tänkt som en guide för att hitta sin personliga röst.

Zangger Borch ger många råd omkring hur sångare bör resonera kring sångteknik och sångutövande. Till exempel höjer han en varningsflagga och skriver: ”Mitt tips är att om någon påstår att ett visst sound, en viss vokal eller en viss teknik *alltid* ska göras på ett särskilt sätt och att det gäller *alla* sångare- så ska du se upp” (Zangger Borch, 2012, s. 9). Han menar att alla människor ser olika ut och röstapparaten är unikt utformad hos varje individ. Därför finns det inga tillvägagångssätt som är generellt lämpliga för alla.

Zangger Borch talar om tre viktiga T när det kommer till sångrösten: **ta** hand om, **tolkning** och **teknik**. Han menar att sången alltid utgår från en av dessa faktorer, och att dessa också är beroende av varandra. Att till exempel enbart jobba med teknik en längre

tid utan att prata om uttryck och tolkning menar han skulle vara missgynnande för eleven. Att vårda rösten är en förutsättning för att man som sångare ska kunna jobba med sin teknik och tolkning.

Zangger Borch talar om stödfunktionen och andningen och förklarar att dessa båda funktioner samverkar med varandra. Han beskriver att stöd handlar om att få kontroll på sin andning. Han menar att en sångare ska bilda ett så jämt lufttryck som möjligt utifrån den ton som ska sjungas. En förutsättning för att ha ett bra stöd är att sångaren har en god kroppshållning.

Att pop-, rock- och soulgenren är populär bland tonåringar idag menar Zangger Borch uppenbart, men han tar också upp problemet med att många ungdomar har vuxna röster som ideal och därmed vill efterlikna dem. Dessutom menar han att sångerna de vill sjunga är helt anpassade efter vuxenröster och därmed ofta har originaltonarter som är svåra för unga röster att anpassa sig efter (Zangger Borch, 2012).

3.2.2 Brown

Oren Brown beskriver i *Discover your voice, how to develop healthy voice habits* (1996) olika tillvägagångssätt för att hitta en hälsosam sångröst. Han menar att en sångare är född med alla förutsättningar som vederbörande behöver för att lyckas. Arbetet handlar om att förstå hur rösten fungerar, bli medveten om vad som händer när man sjunger samt en vilja att få kunskap om rösten kan användas. Hans tankar bygger på kliniska och vetenskapliga metoder/forskning.

Oren Brown betonar vikten av att ungdomar inte ska härma broadwaystjärnors röster eftersom de då löper stor risk att skada rösten. Han menar att rösten är färdigutvecklad först vid ungefär 21 års ålder och att öva långa perioder och mycket kan vara direkt skadligt för unga röster. Han förespråkar att unga människor ska uppmanas att sjunga lätt och inte forcera rösten alls (Brown, 1996).

3.2.3 Sadolin

Den danska röstforskaren och sångpedagogen Cathrine Sadolin har gett ut boken *Komplett Sångteknik* (2006). Hon hävdar att det går att sjunga vad som helst om man bara använder rätt teknik. Sadolin menar att ”komplett sångteknik” går att använda i

samtliga genrer. Boken har fyra huvudämnen som är: de tre grundprinciperna, de fyra funktionerna, klangfärger och effekter.

De tre grundprinciperna är grunden till sången, som ska göra det möjligt att sjunga vilka toner som helst, och skall användas hela tiden: håll svalget öppet, använd stödet och undvik framskjuten käke och spänningar i läpparna.

De fyra funktionerna är i sin tur indelade i neutral, curbing, overdrive och belting. De är indelade efter hur mycket metalliskt ljud som finns i klangen. Neutral är den "icke-metalliska funktionen", curbing är "halvmetallisk". Overdrive och belting är "helmetalliska".

Klangfärger kan man ändra genom att ändra form i ansatsröret, genom att ändra till exempel larynxtuben, tungan, struphuvudet och gommen, och på dessa sätt göra klangen ljusare eller mörkare.

"Effekter" är, med Sadolins vokalbulär, tillagda ljud för att betona uttryck och karaktär. Effekter läggs till när alla de andra grundprinciperna behärskas. Exempel på effekter är distorsion, rassel, growl, skrik, knarr och vibrato.

Sadolin betonar även vikten av att sång alltid ska kännas behagligt; tekniken ska fungera med detsamma när man sjunger.

Tanken med boken är alltså att det inte är övning som krävs för att lära sig sjunga, utan man ska bara veta vilka muskler som ska göra vad. Det ska alltså gå att sjunga vad som helst, bara man använder rösten och kroppen rätt (Sadolin, 2006).

3.2.4 Hemsley

Den brittiske sångaren och pedagogen Thomas Hemsley framhåller i sin bok *Singing & Imagination* (1998) uttryck och känsla som det viktigaste inom sång. Han ser inte sångteknik på något sätt som oviktigt, men han är av åsikten att man kan hitta rätt teknik genom att jobba med uttryck, samt att det inte går att skilja på teknik och uttryck. Hemsley menar att en god sångteknik är nödvändig för att vara en bra sångare, men han tycker att det ibland framhålls som det absolut viktigaste, och att många glömmer bort att sången är ett känslomässigt uttryck som måste få komma fram.

En bra hållning och en bra andningsteknik är två av de faktorer som Hemsley anser vara viktigast för att kunna använda sin röst på bästa sätt (Hemsley, 1998).

3.3 Examensarbeten

Nedan följer en sammanfattning av examensarbeten som vi funnit relevanta till vår studie.

3.3.1 Janfalk

Maria Janfalk har vid Musikhögskolan i Malmö 2011 skrivit ett examensarbete som behandlar frågan om hur ensemblelärare på estetiska program arbetar med genrebredd i sin praktiska verksamhet. I arbetet *Beethoven eller Lady Gaga – en intervjustudie om genrebredd i ämnet ensemble på estetiska programmet* har hon, genom att genomföra en kvalitativ intervjustudie, tagit del av 4 lärares berättelser om hur de arbetar med olika genrer. Janfalks resultat visar att pop- och rockgenren dominerar i ämnet ensemble på gymnasienivå, detta trots att lärarna har en ämnesplan att rätta sig efter där det finns tydliga instruktioner om att alla genrer ska vara representerade inom ämnet.

Janfalks studie visar på att de största orsakerna till att denna genre prioriteras är att lärarna anser sig ha mer kompetens inom pop- och rockgenren samt att undervisningen många gånger har hård tidsram vilket leder till att vissa genrer väljs bort. Hennes studie visar också att elevernas önskemål och intresse starkt påverkar valet av vilka genrer man arbetar med på lektionerna. Hennes informanter beskriver också en bild av hur eleverna kräver att de ska tycka om det som spelas/sjungas, eftersom de annars inte vill medverka. Detta är då ytterligare en orsak till att pop- och rockgenren ofta blir prioriterad. Alla informanterna berättar nämligen om hur påverkade eleverna är av dagens media och därmed förespråkar musik från populärmusiken.

Studien visar på att det finns en rädsla hos intervjurespondenterna att få en ”tråkig lärare”-stämpel på sig om de inte låter eleverna vara med och bestämma kring lektionernas repertoarval. Studien visar också på ytterligare problematik då det finns en rädsla hos lärarna att skolan riskerar att tappa elever och därmed intäkter om man inte tillgodoser elevernas önskemål i genreval och repertoar.

Anmärkningsvärt i Janfalks studie är att den visar på nästintill total avsaknad av representation av den västerländska konstmusiken vid de skolor hon undersökt. (Janfalk, 2011).

3.3.2 Lesvoix

I *En mångfacetterad sångerska – sångpedagogers uppfattningar om att utveckla flera sånggenrer samtidigt* har Debbie Lesvoix (2012) vid Musikhögskolan i Malmö gjort en kvalitativ intervjustudie med sex sångpedagoger. Hon har undersökt vad sångpedagogerna anser om parallellt utvecklandet och utövande av sång i olika genrer. Intervjurespondenterna har haft tre olika genreinriktningar, pop/rock, klassiskt och blandad.

Lesvoix resultat pekar på att informanterna menar att det är berikande och utvecklande att utöva sång i olika genrer under förutsättning att man har rätt kunskap om röstapparaten. Informanterna talar också om vikten av att eleven blir medveten om vad som kan vara skadligt för rösten. Informanterna berättar om att stöd, andning och placering är grundläggande funktioner och när eleven införskaffat sig denna kunskap kan hon i stort sett sjunga vilken genre hon vill.

I diskussionskapitlet menar Lesvoix att pedagogen bör ha en stark lust och vilja kring att ständigt införskaffa ny kunskap genom att dela erfarenheter med kollegor och elever, söka via internet samt att gå kurser, särskilt om sångpedagogen är specialiserad inom en specifik genre. Informanterna i studien menar också att man idag kan bli en eftertraktad pedagog om man behärskar flera olika genrer (Lesvoix, 2012).

3.3.3 Hagström

Helena Hagström (2011) har i sitt examensarbete *Den Klassiska Jazzsångerskan – En studie om klassisk sång, jazzsång och kombinationen av dessa* skrivit, som titeln säger, om konsten att sjunga både klassisk sång och jazzsång. Hon har genomfört en intervjustudie där hon tagit del av olika sångerskors erfarenheter inom de två genrererna.

Resultatet pekar på att det kan vara berikande och utvecklande att musicera inom två genreområden men förutsättningen är att man lägger ner tid på att fördjupa sig inom båda områdena. Hagströms studie visar att de båda sånggenrererna prioriterar olika saker.

I den klassiska sångtraditionen finns det ofta en koncentration på sångteknik medan jazzen inte sällan betonar timing, improvisation och att sjunga med ett personligt sound. De båda sånggenrererna har alltså olika sångideal som man som musiker behöver vara medveten om. Hagströms resultat visar att man som sångerska kan kombinera jazz- och klassisk sång utan att det skulle ha negativ påverkan på sångrösten (Hagström, 2011).

4. Metod

Vi har i den här studien genomfört kvalitativa forskningsintervjuer. Vi var intresserade av att få ta del av intervjurespondenternas erfarenheter och tankar kring vår valda frågeställning och såg intervjuformen som en bra möjlighet till att få reda på detta.

Vi har intervjuat sex klassiskt utbildade sångpedagoger om hur deras undervisning ser ut samt om och i så fall hur de anpassar sin undervisning beroende på vilken genre eleven sjunger.

Den kvalitativa forskningsintervjun beskrivs i litteraturen ofta som halvstrukturerad, vilket innebär att det varken handlar om en vanlig konversation eller en strikt strukturerad intervju (Kvale, Brinkmann 2009). Vi har vid intervjuerna använt intervjufrågor (se bilaga) som vi gemensamt formulerat, men vi har varit noggranna med att ställa följdfrågor och anpassa dessa efter intervjurespondenternas svar. De förberedda frågorna har således fungerat som en grundläggande bas. Tillvägagångssättet lägger således stor vikt vid att förstå och analysera beskrivningen av det väsentliga temat som intervjun handlar om. Det är förklaringarna som den intervjuade personen delar med sig av och vederbörandes beskrivningar som är av intresse, inte generella åsikter (Kvale & Brinkmann, 2009).

Vi har medvetet valt att intervju pedagoger av olika kön, tre manliga och tre kvinnliga, med olika bakgrund och med olika yrkeslängd. Genom denna spridning avsåg vi att både erhålla resultat som gäller vad som skiljer pedagogerna åt respektive vad de har gemensamt. Samtliga pedagoger är klassiskt skolade och arbetar antingen inom kulturskola eller på ett estetiskt program.

Vi valde den kvalitativa intervjumetoden eftersom vi anser att det är det bästa sättet att verkligen få höra informanternas tankar, och få en möjlighet att gå djupare in på de frågor som vi fann mest intressanta. Eftersom studien endast är genomförd på sex pedagoger går det inte att dra några generella slutsatser, men vi menar att även en så begränsad studie som denna ändå kan ändå ge en relevant indikation på hur pedagoger på området tänker och resonerar.

I framställningen används omväxlande termerna ”intervjurespondent” och ”informant” som analogs benämningar på de pedagoger vi intervjuade.

4.1 Förfarande

Vi genomförde intervjuerna under loppet av tre veckor under hösten 2013. Längden på intervjuerna varierade mellan 25 minuter och 45 minuter, beroende på hur mycket informanterna talade, och hur många följdfrågor som vi ställde. Samtliga intervjuer innehöll dock de frågor som vi formulerat (se bilaga), med undantag för de situationer då vi bedömde att vi redan hade fått svar på frågan och ansåg det irrelevant att ställa den igen.

Två av intervjuerna skedde på Musikhögskolan i Malmö, en i ett övningsrum och en i en lektionssal. En av intervjuerna ägde rum på en kulturskola i intervjurespondentens undervisningsrum. Två av intervjuerna skedde i informanternas hem. Slutligen genomfördes, på intervjurespondentens eget förslag, en intervju på ett café.

På caféet förekom en del bakgrundsljud, till exempel musik och folk som pratade. I en av intervjuerna som skedde i hemmet var intervjurespondentens hund närvarande under delar av intervjun. I både dessa fall kunde vi uppleva det som lätt störande moment som vid några tillfällen avledde informantens uppmärksamhet från intervjun. Vi anser dock inte att det på något avgörande sätt påverkat resultaten eller transkriberingen.

I ett av fallen bad intervjurespondenten att få frågorna i förhand för att kunna förbereda sig. De övriga hade inte fått frågorna före intervjun. I samtliga fall gjorde vi en kort beskrivning av vad intervjun skulle handla om och vad som var vår huvudfråga. Detta gjorde vi dels när vi tillfrågade pedagogerna om de ville vara med i vår undersökning, dels när vi träffades för att genomföra intervjun.

Vi har valt att använda fingerande namn i studien, vilket vi informerade samtliga informanter om innan intervjuerna inleddes. Intervjuerna spelade vi in på två inspelningsapparater och en mobiltelefon. Samtliga intervjuer genomfördes av oss båda gemensamt och genom att vi delat upp frågorna på förhand var vi båda delaktiga i samtalet. Följdfrågor och kommentarer har vi båda gjort även när den andra har ställt själva frågan. Vi har inte upplevt några problem med denna uppläggning, utan gör tvärtom bedömningen att det har varit till fördel i många fall, eftersom vissa följdfrågor inte hade ställts om det bara varit en intervjuare närvarande.

4.2 Transkribering

När intervjuerna var genomförda transkriberade vi samtliga intervjuer från inspelningarna och skrev ner dem i princip ordagrant. Vi valde att ta bort småord som ”hm” och ”ehh”, då vi ansåg att dessa ljud inte tillförde något till vad intervjurespondenten ville ha sagt. Vi såg därför ingen anledning till att ha med dessa ljud eftersom de inte tillförde något utan snarare gjorde texten mer svårläst.

4.3 Etiska överväganden

I vår studie har vi följt de etiska riktlinjer som finns för samhällsvetenskaplig forskning som formulerats av Vetenskapsrådet. ”Även mindre undersökningar, som t.ex ett uppsatsarbete skall omfatta att man noga överväger de forskningsetiska aspekterna.” (Patel & Davidson, 2011, s. 62). De fyra huvudkraven är: *Informationskravet*, *Samtyckeskravet*, *Konfidentialitetskravet* och *Nyttjandekravet* (Patel & Davidson, 2011).

Som vi nämnt tidigare i studien så informerade vi alla intervjurespondenter om vad intervjun skulle handla om, och vad vårt syfte var, innan vi fick deras samtycke. Vi valde även att använda oss av fingerande namn för att informanterna skulle känna sig fria att säga vad de ville utan att bli utpekade. I presentationen av informanterna försöker vi därför att vara så ospecifika som möjligt för att det inte ska gå att utläsa deras identitet. Samtidigt anser vi det viktigt med en tydlig beskrivning av informanternas bakgrund och arbetsmiljö, eftersom vi menar att dessa faktorer är viktiga för resultatanalysen. Vi har därför försökt vara identitetsmässigt tydliga i vår beskrivning av informanterna utan att vara utlämnande.

Samtliga informanter har fått ta del av sin presentation och hela resultatkapitlet, och getts möjlighet att komma med kommentarer innan uppsatsen publicerades.

4.4 Presentation av informanterna

Gunde har gått en musikerutbildning inom klassisk sång på en musikhögskola i Sverige, följt av en pedagogisk påbyggnad. Han har även tidigare en utbildning som förskolelärare. Idag arbetar han 100% som sångpedagog på en kommunal kulturskola

främst med åldrarna mellan 15 – 20 år. I hans tjänst ingår två barnkörer, och i övrigt undervisar han i enskild sång. Han har arbetat som sångpedagog i över 35 år.

Olle har gått musiklärarprogram på musikhögskola följt av en sångpåbyggnad. Han undervisar idag 55% på ett gymnasium med musikprofil där han har hand om körverksamheten. Han undervisar även som sångpedagog för enskilda elever. Han har varit verksam som kör- och sångpedagog i över 20 år.

Charlotte har gått IE (instrumental- och ensemblelärare) med inriktning på klassisk sång på musikhögskola, följt av tre år på operahögskola. Idag undervisar hon 62% på en kulturskola som sångpedagog och körledare för åldrarna mellan 4 – 23 år. Hon undervisar även 20% på en folkhögskola i klassisk sång, samt som handledare på en musikhögskola. Hon har varit verksam sångpedagog i cirka 10 år.

Helge har gått IE med inriktning på klassisk sång på musikhögskola, följt av en masterutbildning inom opera under två år. Idag undervisar han 50% på en kulturskola som sångpedagog och kör/rytmiklärare för åldrarna 6 – 20 år. Han har varit verksam som sångpedagog i cirka fem år. Han arbetar även som frilanssångare.

Mikaela har gått IE med inriktning på klassisk sång på musikhögskola, därefter gick hon en masterutbildning inom klassisk sång under två år. Idag undervisar hon 40% på en kulturskola där hon har enskilda sånglektioner, sånggrupper och barnkörer, inom åldrarna 8 – 20 år. Hon har varit verksam som sångpedagog i cirka 10 år. Hon arbetar även som frilanssångerska.

Ida har gått IE med inriktning på klassisk sång på musikhögskola, följt av ett år på en diplomutbildning i klassisk sång. Idag undervisar hon 60% på ett estetiskt program, samt 40% som sångpedagog på en musikhögskola. Hon undervisar i enskild sång och sångensemble och hon är även handledare på en musikhögskola och mentor på det estetiska programmet. Hon undervisar inom åldrarna 16 – 25 år och har varit verksam som pedagog i cirka 15 år. Hon arbetar även som frilanssångerska.

5. Resultat

Nedan presenteras våra resultat. Vi har valt ut de delar av intervjuerna som vi finner relevanta utifrån våra frågeställningar. Materialet kommer i huvudsak att redovisas utifrån de frågor vi ställt, men en del resultat har vi skapat nya rubriker för, eftersom vi fått fram svar som vi inte hade väntat oss, men som vi ändå fann relevanta och velat ha med i resultatet. Svar av denna typ har ibland kommit på olika ställen i de olika intervjuerna, och inte under en specifik fråga. Detta innebär att det finns vissa frågor i resultatet som inte går att finna bland våra intervjufrågor (se bilaga). Vi har även skapat ett helt nytt avsnitt om pianospel. Detta var ingenting vi tog upp under intervjun, men samtliga informanter har nämnt det i olika sammanhang och vi fann därför detta viktigt att redovisa och diskutera. Informanternas svar kommer att presenteras i en tematisk strukturering, och inte i den ordning intervjurespondenterna beskrivits under rubriken ”presentation av informanterna”.

5.1 Vilken genre undervisar du i?

Ida förklarar att hon undervisar i alla genrer. ”Visst är det mycket musikal. Men ska man hitta grundteknik kan man ju jobba med både det ena och det andra. Det kan vara en visa det kan vara en klassisk sång...”

Gunde väljer att säga ”traditionellt”. ”Jag tycker inte att man kan undervisa i olika genrer...inte som sångpedagog på det sättet, för jag tycker att alla bör ha en traditionell utbildning”. Han menar att det är viktigt att man lägger en teknikgrund till en början innan man väljer genrer. Han berättar att många elever är väldigt inriktade på särskilda genrer. Ofta hör elever en färdig röst som de vill efterlikna, och det är då pedagogens ansvar att hålla emot och få eleven att förstå att detta inte är någon bra grund för en god utveckling.

Olle säger ”det jag tycker de behöver”. Han fokuserar inte på särskilda genrer utan utgår från vad han själv anser att vederbörande har behov av eller vill utveckla eller vad han som pedagog tycker är viktigt för elevens utveckling.

Helge tror att många sånglärare på kulturskolor idag undervisar i princip samma genrer och att det rör sig om en slags popgenre. Han väljer att beskriva den som ”Loreengenren”. ”Unga vill ju ofta sjunga pop och rockigt...de har hört någonting som

de liksom tagit efter”. Helge menar att man, eftersom kulturskolan är en frivillig verksamhet, som pedagog till viss del måste anpassa undervisningen efter vad eleverna vill sjunga. Därför blir det mycket pop och rock. Helge undervisar ingen i klassisk sång nu, däremot är det många som sjunger musikal och det är det mest klassiska de gör.

Mikaela tycker att det är en svår fråga att svara på med tanke på individerna i de åldrar hon undervisar, men hon konstaterar att hon undervisar många i klassiskt. Hon försöker ändå blanda upp med annan musik och undervisar då i pop, visor, musikal och jazz. Mikaela berättar att vissa av hennes elever blir uttråkade av att sjunga klassiskt, och att hon då låter dem sjunga pop.

Charlotte berättar att för henne handlar sångundervisning inte om att undervisa i någon specifik genre. Hon säger ”Jag skulle inte vilja säga att jag undervisar i någon genre egentligen... Utan jag skulle nog vilja kalla det att jag undervisar i sång och röst”. Vidare menar hon att sångundervisning på kulturskola är en tjänst som eleverna köper, och att man därför till viss del måste tillgodose deras önskemål när det gäller repertoar.

5.2 Vilket är ditt huvudfokus som sångpedagog?

Olle berättar om att han jobbar väldigt mycket fysiskt med sina elever och beskriver gärna hur rösten fungerar ur ett fysiologiskt perspektiv. Han betonar dessutom vikten av att vidga i bröstkorgen, att arbeta med stödfunktionen och fonationen.

Ida talar om att eleven ska lära sig grundteknik så man kan jobba med både det ena och det andra. Hon jobbar generellt mycket med elevens talröst. Hon menar att det är viktigt att hitta ett ”grundpaket”, alltså att hitta sin kropp och hitta stödet. Hon berättar att hon till en början jobbar på samma sätt med alla elever ”...jag letar oftast snarare likheter än skillnader”.

Helge pratar om att vidga elevernas musikperspektiv, att låta dem prova på olika saker. Han försöker trigga en form av entusiasm och våga räcka över en låt som eleven kanske inte alls valt själv från början men som kan väcka elevens intresse och bredda vederbörandes musiksmak. Hos unga tjejer jobbar han med att lära dem hitta sin huvudklang, eftersom många gärna sjunger i bröstläge. Han betonar också vikten av kroppens position och hållning. Annat han nämner som han anser är viktigt är register, stöd och att eleven ska bli medveten om sina eventuella spänningar.

Gunde betonar vikten av att hitta en ”teknikgrund”. Han talar om att pedagogens roll är att ta bort hinder som ligger på vägen som kan hämma elevens utveckling, han menar alltså att han som pedagog inte tillför något som inte redan finns där. Ju stabilare grundteknik en elev har desto lättare blir det för denne att uttrycka sig på olika sätt.

Charlotte säger ”Jag undervisar i sång och röst. Jag skulle vilja säga att jag utgår mycket från att lära alla samma grundteknik”. Hon fortsätter att förklara att ”De ska lära sig använda kroppen rätt, att andas rätt, placera tonerna rätt och använda rösten på ett sånt sätt att de inte blir hesa, så de inte blir slitna”. Hennes fokus ligger på att eleverna ska lära sig att använda sina röster på ett sunt sätt och hon berättar att hennes pedagogiska tanke ligger i att skapa en medvetenhet om sin sångröst och vad den kan göra.

5.3 Anpassar du ditt sätt att undervisa beroende på genre?

Olle gör skillnad på hur han undervisar i olika genrer rent klangligt. Han tror att stödfunktionen är det som är mest likt inom de olika genrererna.

Mikaela känner sig mycket mer bekväm i den klassiska tekniken och berättar att hon känner att hon inte bemästrar undervisningen i de andra genrererna på samma sätt. Hon vågar gå mer på djupet med tekniken när hon undervisar i klassisk sång. När hon jobbar med andra genrer försöker hon ta fasta på en grundteknik med stödarbete och att hitta en individanpassad röst. Hon tycker att hon jobbar med stödet på samma sätt oavsett genre.

Ida pratar snarare om att anpassa undervisningen efter elevens behov än efter genre och hon tror absolut att det finns en fungerande generell undervisningsmetod för alla genrer.

Gunde tycker att det är klangen som är den stora skillnaden när det kommer till genre. Han betonar att han anser att fokus bör ligga på att se till vad eleven behöver än vilken genre den sjunger i.

Helge tycker inte att han i det stora hela förändrar sin undervisningsmetod så mycket beroende på vilken genre han undervisar i. Han tycker att han anpassar sitt sätt efter genre beroende på elevens nivå.

Charlotte menar att hon jobbar på samma sätt oavsett genre när det kommer till att undervisa barn och ungdomar på kulturskola.

5.4 Har du känt behov av fortbildning?

Gunde har fått fortbildning inom musikalgenren. Dessutom har han varit runt på olika skolor och tittat på hur andra pedagoger jobbar, detta för att veta vilka skolor som är lämpliga att rekommendera som vidareutbildning till sina elever.

Helge ser de musikaliska aktiviteter som han sysslar med utanför pedagogyrket som sin fortbildning. Han nämner bland annat improvisation och att släppa kroppen fri.

Ida säger att hon känt behov av fortbildning inom samtliga genrer förutom den klassiska. Av denna anledning har hon bland annat gått CVT (Complete Vocal Technique) kurser.

Mikaela säger ”Jag kan framför allt känna att jag hade behövt fortbildning inom andra genrer och ännu mer körledning. Kanske ännu mer kunskap på något sätt om killars röster”. Vidare säger hon att hon hade behövt mer pianoundervisning.

Olle har gått fortbildning inom röstfysiologi, en kurs som han var väldigt positiv till.

Charlotte berättar att ”...den bästa fortbildningen för mig, det är att se andra undervisa”. Hon pratar även om vikten av att möta andra sångpedagoger och utbyta tankar, erfarenheter och material oavsett i vilken genre man undervisar i. Hon ser detta som en stor och viktig del i sin fortbildning då man som sångpedagog arbetar mycket ensam.

5.5 Vad upplever du för fördelar/nackdelar med att vara klassiskt utbildad?

Gunde framhåller att det är en nackdel att han inte är välutbildad på piano.

Helge förklarar det positiva med att komma från en klassisk bakgrund: ”En fördel är definitivt att det finns en väg att gå, det finns liksom en utstakad väg. Om man utgår från ”belcanto” tanken liksom, med vokaler, legato och flöden och så, så har man ju något att hänga upp sin undervisningen på.” Han anser att en nackdel kan vara hans klassiskt skolade röst som klangligt ligger långt från det som eleven är van att lyssna på.

Ida upplever framför allt fördelar med den klassiska bakgrunden och menar att man genom denna ”har bra röstkontroll”. ”För det skapar faktiskt ganska ofta förtroende att man kan sin klassiska bit”. ”Det är väl nåt fint i det tycker jag som man ska vara stolt över”.

Som en nackdel framhåller hon att hon är ovan att jobba med mikrofon och menar att problematik kan uppstå när man sjunger klassiskt i detta sammanhang.

Även Mikaela menar att det finns flest fördelar. En nackdel som hon dock tar upp är att hon inte fått en bredare sångpedagogutbildning. Några svårigheter som hon nämner är att förevisa i pop samt att använda sin bröströst.

Olle tycker att en fördel med en klassisk skolning är att han kan ge sina elever en stabil grund att stå på. En nackdel menar han är att han inte känner sig så insatt i musik som han refererar till som ”hipp”.

Även Charlotte nämner fördelen med att ha en bra grundteknik och att hon tack vare det sällan känner sig sliten i rösten. ”...jag har en fantastiskt bra grund att stå på.”.

5.6 Användning av pianot

Mikaela uttrycker att hon hade velat ha mer pianoundervisning under utbildningen. Hon känner alltså ett behov av att vara en bättre pianist.

Olle har spelat mycket piano och anser att han har stor nytta utav detta i sin undervisning.

Charlotte uttrycker att hon tar sig ”hjälpigt fram” med sitt pianospel. Hon känner en viss begränsning när det gäller pianospelet, men det är ingenting som hon uppfattar som ett stort problem.

Helge började som pianist och han anser att pianospelet är väldigt viktigt.

”Ja pianospelet är ju väldigt viktigt skulle jag säga. Därför att det gör så himla mycket, man säljer konceptet med att sjunga genom att kunna spela piano. Kan man inte spela piano då kan man inte verka som en bra sångpedagog på den nivån” (Helge).

Ida tycker att hon är duktig på piano och att det absolut hjälper henne i undervisningen. Hon säger att hon kan vara med och musicera med sina elever via pianospelet och att det påverkar undervisningssituationen på ett positivt sätt.

Gunde tar upp sitt bristande pianospel som en stor nackdel och förklarar att han i sin sångutbildning inte hade mycket pianoundervisning och inte lärde sig ackordspel. Han säger att han i en undervisningssituation använder ”oktaver i basen, that’s it”.

6. Diskussion

När vi för vår diskussion kring resultaten har vi valt att koncentrera oss på de delar av informanternas svar som vi anser vara mest relevanta. Dessa svar kommer vi knyta an till den litteratur och forskning som vi presenterat tidigare i uppsatsen, liksom till våra egna erfarenheter. Vi har valt att lägga upp diskussionen efter frågor och funderingar som uppkommit under arbetets gång. Kapitlet avslutas med en diskussionssammanfattning där vi lyfter fram det vi anser viktigast, samt ger förslag på vidare forskning.

6.1. Begreppet genre

Under studiens gång har det visat sig att informanterna inte ser sin klassiska utbildning som en begränsande faktor när de undervisar ungdomar. De ser ingen anledning till att dela in sångundervisningen i olika genrer på kulturskola och estetiskt program. Detta betyder inte att genreindelning inte existerar på skolorna, eftersom de låter eleverna ta del av en blandad repertoar. Det är snarare begreppet genre som pedagogerna inte ser någon anledning att använda sig av när de undervisar. Av den anledningen diskuterar vi här både pedagogernas syn på relevansen med begreppet genre, samt hur de undervisar i olika genrer.

6.2 Den klassiska pedagogens syn på genre och teknik

Många av de intervjuade pedagogerna ansåg inte att de undervisar i någon specifik genre när de arbetar med ungdomar. De talade snarare om att ge alla sina elever en stabil sångteknisk grund, och att specifikt arbete med olika genrer är relevant först senare i en sångares utbildning. Vissa av intervjurespondenterna upplevde ändå att de undervisade i olika genrer, men majoriteten ansåg att så inte var fallet.

Informanterna verkar inte anse att deras egna klassiska utbildning är en begränsande faktor när de undervisar i andra genrer på kulturskolor eller estetiska program. De klassiskt utbildade pedagogernas fokus verkar snarare ligga på att ge eleven vad de anser vara en sund grundteknik, och hjälpa eleven att hitta sin egen röst. Bland annat nämner de vikten av andning, hållning och stöd.

Detta stämmer väl överens med vad Hemsley (1998) anser. Han menar att en god hållning och andningsteknik är två av de viktigaste faktorerna för att bli en bra sångare. Även Zangger Borch (2012) prioriterar hållningen i en sångares utveckling och menar att den är en förutsättning för ett sunt stödarbete. Sångpedagogen Nanna-Kristin Arder (2003) talar om att kroppen är själva instrumentet och menar därmed, även hon, att en sångares hållning är av största vikt. Hon berättar att en god hållning är en förutsättning för en bra andningsteknik, som också är en central och viktig del i en sångares utveckling. Oren Brown (1996) hävdar att sångpedagoger alltid har uppmärksammat hållning och andning, han menar att en anledning till detta är att en effektiv och naturlig luftström behövs för att producera ljud. Pedagogerna Sadolin (2006) är dock av en annan åsikt och anser att det läggs för stort fokus på hållningen hos många pedagoger när de undervisar i sång. Hon anser att hållningen inte är det viktigaste utan tycker att man som pedagog ska fokusera på att rätta till de tekniska bristerna snarare än hållningen.

I den klassiska skolan är sångteknik en faktor som är väldigt högt prioriterad. Då klassisk sång kräver en god grundteknik för att kunna utföras. Det är därför möjligt att anledningen till att samtliga informanter anser sångtekniken vara en huvudfaktor när de undervisar kommer av att de själva har en klassisk bakgrund. Detta är något som även Hagström (2011) har kommit fram till i sin studie. Hennes resultat visar att sångtekniken prioriteras högt inom klassisk sång.

Även vi anser att det verkar sunt och hälsosamt att en pedagog fokuserar på att skapa en bra grundteknik hos eleven och inte använda begreppet genre i för tidig ålder. Vi är medvetna om att då även vi kommer ur den klassiska skolan kan detta vara en anledning till att vi håller med informanterna om att sångteknik är ett ämne som borde prioriteras.

Arder (2003) menar att man som klassiskt skolad sångpedagog ibland kan känna sig osäker i att undervisa andra genrer, men hon menar, i likhet med informanterna, att den grundläggande tekniken i sång kan användas i samtliga genrer. Arder talar om att det är viktigt att skilja mellan grundläggande sångteknik och den specialiserade. Den grundläggande tekniken är något som alla elever, oavsett genre bör ta del av. Den mer specialiserade tekniken handlar om att få kunskap om att behärska de finesser som behövs för att sjunga en viss genre. Grundläggande sångteknik definierar hon som en frigöring av funktionerna som gör sången smidig och att rösten ska tränas till att få de rätta verktygen för att en dag kunna fördjupa sig mer inom sång (Arder, 2003).

Flera av pedagogerna talar om att de har en tanke att de vill låta eleverna prova på så mycket olika slags musik som möjligt. Detta tror vi kan ge eleverna ett större spektrum

av möjligheter, ifall de i äldre ålder vill rikta in sig på en specifik genre. Förhoppningsvis har detta ökat deras medvetenhet om vilka musikstilar som finns, och öppnat dörrar för eleverna.

6.3 Stödfunktionen

Flera av de vi intervjuat anser att stödfunktionen fungerar likadant oavsett vilken genre man sjunger. Till exempel förklarar Mikaela att hon försöker jobba med stödfunktionen på ett grundläggande och övergripande sätt oavsett genre. Olle talar också vidare om att stödfunktionen är det som är mest likt oavsett vilken genre du rör dig inom.

Begreppet "stödet" kan ha olika betydelse beroende på vilken pedagog man frågar. Men det som är intressant i den här studien är vad pedagogerna anser om deras sätt att jobba med stödfunktionen i olika genrer. Och där visade det sig att de flesta var eniga om att de jobbar med stödfunktionen på liknande sätt oavsett vilken repertoar som eleverna sjunger. Pedagogerna gör alltså ingen skillnad i hur man använder kroppen när man sjunger, oavsett genre. Även detta kan härledas till att informanterna kommer från en klassisk skola där sångteknik är högt prioriterad. Dock menar även sångpedagoger med bakgrund i andra genrer att en god stödteknik är en viktig del hos en sångare. Men här finns det en tydlig skillnad, både i hur stort fokus de lägger på en god stödteknik, och vad de anser att stöd är. Zangger Borch (2012), vars litteratur riktar sig till sångare inom pop – och rockgenren, talar inte särskilt mycket om stöd, utan begränsar sina tankar kring stödarbete till att detta handlar om att få kontroll på sin andning. Detta i motsats till den litteratur som är utgiven av klassisk utbildade pedagoger, så som Brown (1996) och Arder (2003), där sångteknik är ett betydligt mer prioriterat område, och dessa pedagoger menar att stöd innebär betydligt mer än bara kontrollerad andning. Arder menar exempelvis att man förutom andningsmuskulaturen också måste kunna kontrollera strupmuskulaturen, ansatsrörets muskulatur och muskulatur som är kopplad till kroppshållningen.

6.4 Svårigheter i undervisningen

Trots att informanterna generellt sätt inte upplevt sin klassiska bakgrund som en begränsning visar resultatet ändå på vissa problemområden. Helge nämner att hans

sångröst ibland ligger lång från de ideal som eleven har, vilket han upplever som ett problem ibland när han förebildar. Även Mikaela talar om klangliga svårigheter i förevisningen, då hon tycker det är svårt att förebilda i bröströst. Ida menar att det finns en svårighet i att använda mikrofon när man är klassisk skolad, eftersom klassisk sång sjungs med mycket övertoner.

Det är alltså främst de klangliga skillnaderna som informanterna upplever som problematiska. Dessa klangliga skillnader verkar bero på att informanterna har en klassisk sångbakgrund. Detta visar på att det ändå tycks finnas vissa begränsningar för klassiskt skolade sångpedagoger att undervisa i andra genrer, även om informanterna inte i så stor utsträckning understryker detta. Även Arder (2003) talar om problematiken som kan uppstå när en elev härmar sin lärare. Hon menar att det är viktigt att pedagogen förevisar med en så neutral och fri röst som möjligt.

6.5 Fortbildning

Samtliga av de intervjuade har fortbildat sig, men inom helt olika områden. Det finns alltså ingen röd tråd i vad pedagogerna har känt att de velat utveckla. Två av de intervjuade nämner att de velat ha fortbildning inom andra genrer än den klassiska.

Vi ser ett tydligt samband mellan deras olika val av fortbildning; samtliga visar intresse för fortbildning inom de områden de själva är intresserade av. Ett exempel på detta är Olle, som fortbildat sig inom röstfysiologi eftersom han själv är väldigt intresserad av hur rösten fungerar. Ett annat exempel är Ida som förvisso har fortbildat sig inom andra genrer, men av anledningen att hon ville bredda sig som sångerska. Det handlar alltså inte om att hon känt bristande kompetens i att undervisa i olika genrer.

Charlotte tog upp vikten av att se andra undervisa. Hon ansåg för egen del att det är den bästa fortbildningen. Charlotte menar att som sångpedagog jobbar man mycket ensam därför kan det vara extra viktigt att få vara en del av den här typen av fortbildning där man får träffa likasinnade och utbyta erfarenheter. På detta område har även Mikaela uttalat sig och hon finner det väldigt positivt att träffa andra sångpedagoger och utbyta erfarenheter.

Dessa tankar överensstämmer väl med vad Lesvoix (2012) tar upp i sin studie. Hon menar också att det är av stor vikt att låta pedagoger träffas och dela med sig av sina kunskaper.

6.6 Pianot i undervisningen

När vi inledde vår studie hade vi inte för avsikt att behandla pianospelets betydelse för sångpedagoger i undervisningssituationen. Det visade sig dock att samtliga informanter oberoende av varandra nämnde pianospelet på ett eller annat sätt, utan att vi ställde någon fråga om detta. Därför har vi valt att inkludera pianospelet, både i resultatet och i diskussionen.

Informanterna hade tämligen skilda åsikter kring pianot i undervisningen. Tre av de intervjuade anser att de har en stor fördel av att de är duktiga pianister. Två av dem verkar känna större begränsning inom pianospelet, men det är inget som de framhåller som ett stort problem. En menar att hans bristande pianospel är en stor nackdel. Ida och Helge betonar vikten av att kunna musicera med sina elever genom att vara en duktig pianist. Helge säger att man inte kan vara en bra sångpedagog om man inte är en duktig pianist. Han är av åsikten att man behöver jobba för att bibehålla elevernas intresse på kulturskolorna och ett sätt att göra detta på är att kunna musicera med eleverna via pianot.

Resultatet visar att pedagogernas egen pianokompetens stämmer överens med hur relevant de anser att pianospelet är för en sångpedagog. Något som inte framgår är huruvida pedagogernas pianokompetens på något sätt beror på att de undervisar andra genrer än den klassiska, och därmed ackompanjerar i stilar som de inte har utbildning för.

Det kan finnas en stor fördel med att som sångpedagog besitta goda pianokunskaper, kanske framför allt på kulturskolenivå där det handlar om en frivillig verksamhet och där eleverna självklart ska tycka att det är kul. Sånglärarens pianospel kan ge eleven en möjlighet att vara med och skapa musik tillsammans med pedagogen. Förmågan att kunna ackompanjera eleven på ett sådant sätt att man skapar musik tillsammans verkar vara en av de centrala anledningarna till att pedagoger anser det viktigt att besitta goda pianokunskaper.

I likhet med informanterna skriver Arder (2003) om pianospelets roll för en sångpedagog. Dock betonar hon främst vikten av att ackompanjemanget inte är för starkt när man undervisar barn och ungdomar, då hon anser att det kan leda till att elever pressar sin sångröst. Men även hon menar att det är en fördel för en pedagog som undervisar ungdomar att kunna spela så pass bra piano att det blir möjligt att ackompanjera elevens sång.

6.7 Pedagogiska tankar

Som vi tidigare lyft fram menar Gunde att han som pedagog inte tillför något som inte redan finns hos eleven. Pedagogens jobb är istället att ta bort de spärrar som eleven har med sig, så att eleven kan använda sin röst så obehindrat som möjligt. Detta är ett synsätt som sätter eleven i centrum och huvudfokus i undervisningen blir att utveckla elevens befintliga potential. Oren Brown (1996) skriver i sin bok *Discover your voice, how to develop healthy voice habits* att en sångare är född med alla förutsättningar för att lyckas.

Charlotte talar om att ge eleverna en hälsosam röst. Hon säger att hennes fokus ligger på att eleverna ska lära sig att använda sina röster på ett sunt sätt. Hon berättar vidare att hon har en pedagogisk tanke om att skapa en medvetenhet kring rösten och vad den kan göra. Även detta är ett område som många pedagoger berört: t.ex. skriver Sadolin (2006) att sång alltid ska kännas behagligt, och Oren Brown (1996) menar att man ska jobba för att hitta en hälsosam sångröst. Zangger Borch (2012) har tre huvudfokus i sin behandling av sångrösten, där ett av dem är att ta hand om rösten. Han menar att det är en otroligt viktig del i en sångares liv. Lesvoix (2012) resultat visar att flera pedagoger betonar att eleven behöver lära sig förstå vad som kan vara skadligt för rösten. Så länge sångaren har en medvetenhet om detta är det, enligt hennes informanternas uppfattningar, emellertid ingenting som säger att man inte kan testa olika genrer och dessutom utöva dem under samma period.

6.8 Faktorer som påverkar repertoarval

Flera av pedagogerna nämner att kulturskolan är en frivillig verksamhet, som eleverna betalar för. De anser därför att det är viktigt att bibehålla elevernas intresse, och få dem att vilja komma dit. Ett av sätten pedagogerna nämner är att låta eleven vara delaktig i repertoarvalet. Här nämner flera av informanterna att de då jobbar mycket med pop. De tror att det beror på att den musik som eleverna oftast lyssnar på tillhör en popgenre, en genre som Helge kallar för "Loreengenren".

Janfalk (2011) har i sin studie kommit fram till att pop- och rockgenren ofta blir prioriterad eftersom lärarna inte vill att eleverna ska bli oengagerade, och låter därför eleverna välja repertoaren för att motverka detta. Studien pekar på att anledningen till

detta är att eleverna är starkt påverkade av dagens mediautbud, som till största delen består av populärmusik.

Kan detta vara anledning till varför så många pedagoger på kulturskola arbetar mycket inom pop- och rockgenren? Det finns ingen läroplan som styr, och ingen av informanterna har en särskild tanke om att just pop och rock är det bästa sättet för eleven att utvecklas. Tvärtom har de flesta en tanke om att de vill att eleven ska få prova på så många olika stilar som möjligt. Det verkar alltså som att rädslan för att tappa elever är en stor anledning till varför repertoaren som sjungs inom kulturskolan är så homogen.

Många elever vill efterlikna de röster som de lyssnar på själva, ideal som oftast är vuxenröster. Det kan vara direkt skadligt för elever att försöka låta på det sättet om de inte har en teknik för att klara av det. Som vi tidigare redogjort för i litteraturdelen är detta ett problem som Zanger Borsch (2012) tar upp. Han skriver att elevernas vilja att efterlikna de vuxnas färdigutvecklade röster som de lyssnar på kan vara en fara, samt att repertoaren i sådana fall kan vara för svår för en ung röst under utveckling. Flera av de pedagoger som vi har intervjuat nämner samma problem. Oren Brown (1996) talar om att pedagogen har ett ansvar att se till att eleven inte pressar sin röst eller försöker efterlikna någon annan. Pedagogen måste jobba för att låta elevens naturliga röst komma fram:

In working with children's voices, the teacher or director must do a great deal of *thinking* for the child. If he or she can help the child to learn how to *let* natural sounds come out without pushing or training to imitate another's quality, a foundation will be established which will give the child confidence to *trust* the result (Brown, 1996, s. 70).

6.9 Diskussionssammanfattning

När vi analyserat vårt resultat har vi kommit fram till att informanterna inte anser sig göra någon större skillnad när de undervisar i andra genrer än den klassiska på kulturskola. De flesta pratar inte om olika genrer utan menar att de undervisar i sång.

Vi är glada över det här resultatet eftersom vi är överens med informanterna om att en ung röst behöver en stabil sångteknik och att det finns en viktig poäng med att inte dela upp sjungandet i genrer i för tidig ålder. Vi tror också att det är viktigt ett en sångpedagog tar på sig ansvaret att låta eleven prova på olika sorters musik och inte

bara den som de hör i media idag. Vi tror att man som pedagog inte behöver vara rädd för att låta eleven prova på olika genrer om man gör det med syftet att eleven ska prova på och få en musikalisk upplevelse. Man behöver till exempel inte vara färdig klassisk sångerska för att prova att sjunga opera. Sångpedagogen ska enligt vår uppfattning inte stänga dörrar utan snarare jobba för att öppna fler.

Intressant är att majoriteten av våra informanter verkar tycka att det är en fördel att komma från en klassisk bakgrund. De tycker att de har gett dem en stabil teknisk grund att stå på och de verkar inte se det som en begränsning när de undervisar på kulturskola. Att pedagogernas klassiskt skolade röster bitvis upplevs som hämmande i förevisningssyfte av informanterna, kan tolkas som att det finns vissa begränsningar för klassiskt skolade pedagoger som undervisar i andra genrer på kulturskola. Det framgår inte av resultaten hur mycket detta påverkar undervisningen.

Studien har fått oss att fundera kring huruvida vi behöver använda oss av begreppet genre på en kulturskolenivå. När är det egentligen relevant att börja prata om genre i en sångares utveckling? Vi ser en tydlig trend i att genre verkar bli mindre och mindre relevant, till exempel erbjuder numera Musikhögskolan i Malmö en sångpedagogutbildning med inriktningen ”blandad genre”, som dessutom många är väldigt intresserade av (Musikhögskolan i Malmö, 2013).

6.9.1 Vidare forskning

Vi tycker att det är förvånande att så lite forskning verkar vara gjord för att kartlägga pedagogiska skillnader och likheter hos lärare som undervisar i sinsemellan olika sånggenrer. Vi hade gärna sett mer forskning inom det här området. Vårt resultat har också fått oss att fundera på vilken relevans genreindelning har idag, och om det kan vara så att gränserna mellan olika genrer håller på att suddas ut. Det är ett ämne som vi tror att man kan undersöka mer.

Det hade varit intressant med en fortsättningsstudie med liknande frågeställning som istället undersökte hur sångpedagoger med pop- och rockutbildning anser att de undervisar i andra genrer. Tycker de att det är relevant att tala om genrer i undervisningen? Anser även dessa att grundläggande sångteknik är något som borde prioriteras på kulturskolenivå?

Våra resultat visar även att pedagogerna har olika åsikter om vilken betydelse pianot har i sångundervisningen. Detta är det område där våra informanters svar skiljer sig

mest, trots att de alla har en klassisk bakgrund. Därför tycker vi att även detta är ett ämne som borde bli föremål för studier, gärna med betoning på de olika praktiska moment som inbegrips i sånglärarens sätt att använda pianot i undervisningen.

7. Referenser

- Arder, N. (2003). *Sangeleven i fokus*. Oslo: Gyldendal
- Brown, O. L. (1996). *Discover your voice – How to develop healthy voice habits*. San Diego: Singular Publishing Group
- Hagström, H. (2011). *Den klassiska Jazzsångerskan. En studie om klassisk sang, jazzsång och kombinationen av dessa*. Lunds universitet. Musikhögskolan i Malmö.
- Hemsley, T. (1998). *Singing & Imagination – A human approach to a great musical tradition*. New York: Oxford University Press.
- Janfalk, M. (2011). *Beethoven eller Lady Gaga- en intervjustudie om genrebredd i ämnet ensemble på estetiska programmet*. Lunds universitet. Musikhögskolan i Malmö.
- Kvale, S & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Lesvoix, D. (2012). *En mångfacetterad sångerska- sångpedagogers uppfattningar om att utveckla flera sånggenre*. Lunds universitet. Musikhögskolan i Malmö.
- Lilliestam, L. (2006). *Musikliv. Vad människor gör med musik – och musik med människor*. Uddevalla: Mediaprint
- Lindblad, P. (2009). *Rösten*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel R. & Davidsson B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund. Studentlitteratur
- Sadolin, K. (2006). *Komplett Sångteknik*. Köpenhamn: CVI Publications
- Sohlmans musiklexikon* (1975), Stockholm: Sohlmans förlag
- Sohlmans musiklexikon* (1976), Stockholm: Sohlmans förlag
- Widerberg, K. (2003). *Vetenskapligt skrivande- kreativa genvägar*. Lund: Studentlitteratur.
- Zangger Borch, D. (2012). *Stora sångguiden. Vägen till din ultimata sångröst*. Lettland: Notfabriken Music Publishing.

Webbsidor

Musikhögskolan i Malmö (2013) hämtad 2013-11-30

<http://www.mhm.lu.se/utbildning/aemneslaerarutbildning-i-musik-foer-gymnasieskol/blandade-genrer>

Nationalencyklopedin (2013) hämtad 2013-11-26 <http://www.ne.se/lang/genre>

Oxford references (2013) hämtad 2013-11-21

<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199579037.001.0001/acref-9780199579037-e-706?rskey=6pxUID&result=2>

8. Bilaga

8.1 Intervjufrågor

Inledande bakgrundsfrågor

Vad har du för utbildning?

Vilka musikaliska aktiviteter ägnar du dig åt parallellt med arbetet?

Vilka har du ägnat dig åt tidigare?

Är det något annat i din musikaliska bakgrund du tycker är relevant?

Arbetsplats

Var undervisar du nu, och för vilka åldrar?

Vilken omfattning har din tjänst?

Vilka ämnen undervisar du i?

Hur många elever har du?

Har du någon annan funktion på skolan, exempelvis administrativ?

Genrer

Vilken genre undervisar du i?

Hur sker urvalet av undervisningsmaterial?

Har skolan någon särskild profil, policy eller läroplan som styr detta?

I vilken utsträckning bestämmer eleverna vilket undervisningsmaterial som används?

Anpassar du ditt sätt att undervisa efter genre? I fall på vilka sätt?

(sångteknik, uppsjungning, musikalisk tolkning)

Även om du personligen anpassar din undervisning efter olika genrer, tror du att det skulle gå att hitta en undervisningsmetod som fungerar mera universellt?

Vilka menar du är de viktigaste orsakerna till att du undervisar i andra genrer än den klassiska? Har du valt detta själv? Är det nödvändigt av andra orsaker, i så fall vilka?

Utbildning?

Vilka delar av din klassiska sångpedagogutbildning har du användning för i din nuvarande arbetssituation?

Tycker du att din utbildning har gett dig adekvata konstnärliga och pedagogiska verktyg för denna arbetssituation?

Om inte, på vilket sätt tycker du att utbildningen hade kunnat förbättras?

Har du eller har du haft behov av fortbildning? I så fall inom vad?

Vad upplever du för fördelar och nackdelar med din klassiska bakgrund i din undervisning?

Är det någon fråga du tycker vi borde ha ställt som vi har missat?

Är det något annat du vill tillägga?

